

Honoris Causa

Universitat de Lleida

Lourdes Beneria i Farré

HONORIS CAUSA

INVESTIDURA COM A DOCTORA
HONORIS CAUSA DE LA SENYORA

LOURDES BENERIA I FARRÉ

Universitat de Lleida

Recull de les intervencions i lliçons pronunciades en l'acte d'investidura com a doctora *Honoris Causa* de la Universitat de Lleida de la doctora Lourdes Beneria i Farré, que es va fer al Saló Víctor Siurana del Rectorat, el dia 11 de novembre de 2021.

© Edicions de la Universitat de Lleida, 2021

Disseny i maquetació: Edicions i Publicacions de la UdL

Fotografia de portada: Audiovisuals de la UdL

Per a més informació, visiteu la web de la Universitat de Lleida

ÍNDEX

Salutació	
Mgfc. Sr. Jaume Puy Llorens	6
<i>Laudatio</i>	
Dr. Joan Pere Enciso Rodríguez	8
Acte de doctorat <i>Honoris Causa</i>	
Dra. Lourdes Beneria i Farré	17
Discurs de cloenda	
Mgfc. Sr. Jaume Puy Llorens	28

SALUTACIÓ

MGFC. SR. JAUME PUY LLORENS

Bon dia,

Secretària general de la Universitat de Lleida, rector Joan Viñas, rector Roberto Fernández, vicerectora d'Igualtat i Gènere de la Universitat de Barcelona, digníssimes autoritats acadèmiques, regidora, regidor de l'Ajuntament de Lleida, diputat de la Diputació de Lleida, sotsdelegat del Govern, directora general del Departament d'Igualtat i Feminismes de la Generalitat de Catalunya, sotsdelegat de Defensa, membres de la Comunitat Universitària, senyores i senyors.

Benvinguts, benvingudes a l'acte d'investidura de la senyora Lourdes Beneria com a doctora *Honoris Causa* per la Universitat de Lleida.

La importància i el valor que la universitat dona a aquest nomenament, que és el més alt honor que aquesta institució concedeix, es posa de manifest en la solemnitat d'aquest acte, marcat per un ritual antic i d'un alt valor simbòlic.

LAUDATIO

DR. JOAN PERE ENCISO RODRÍGUEZ

Rector magnífic de la Universitat de Lleida, Sr. Jaume Puy, secretària general, Sra. Dolors Toldrà, senyora Lourdes Beneria i Farré, rector Joan Viñas, rector Roberto Fernández, autoritats acadèmiques i civils, membres de la comunitat universitària, familiars i amigues i amics de la professora Beneria, senyores i senyors.

Voldria començar aquesta *laudatio* agraint al Consell de Govern de la Universitat de Lleida i al rector Jaume Puy que hagin acceptat la proposta del Departament d'Economia Aplicada de nomenar doctora *Honoris Causa* la professora Lourdes Beneria i Farré, així com el suport rebut per part del Centre Dolors Piera a l'hora de presentar la proposta. I voldria fer un agraïment molt especial a les meves companyes i companys de departament per haver-me fet confiança i permetre'm fer la *laudatio* en aquest acte.

També vull agrair a la professora Lourdes Beneria i Farré els seus incansables anys de treball i estudi, el seu mestratge, la seva recerca i la seva honestedat, i que hagi acceptat formar part de la Universitat de Lleida, cosa que ens permetrà, a partir d'ara, a les persones que constituïm aquest col·lectiu, comptar amb la seva presència, fet que honora la nostra comunitat.

La professora Beneria va ser per primera vegada convidada per la Universitat de Lleida el 2016, dins del programa *Aules contra la pobresa* que organitza cada curs acadèmic la Unitat de Desenvolupament i Cooperació, i en què va impartir la classe magistral "Globalització i feminització del mercat de treball: una pinzellada històrica". Va tornar el 2018 (el 18 d'octubre), i, en aquella ocasió, la va convidar el Consell Social de la Universitat de Lleida perquè participés en el *Fòrum de debat universitari* en el marc dels *Esmorzars de debat* al Parador de Lleida.

És impossible resumir, en els pocs minuts que m'han concedit, la trajectòria intel·lectual i l'obra científica de la professora Beneria que han justificat que la nostra Universitat li

concedeixi el doctorat *Honoris Causa*. És per aquesta raó que intentaré fer-ne un breu esbós, però el màxim de complet possible, i alhora transmetre amb suficient claredat la gran dimensió professional i humana de la professora Beneria. Demano per endavant excuses a la professora Beneria i a totes i tots vostès per les possibles omissions rellevants en què pugui incórrer.

La professora Beneria va néixer a Boí, en plena Guerra Civil (8/10/1937). Era la filla petita de sis germanes i germans. Es va criar i va jugar en aquelles valls que tant ens agrada recórrer quan som capaços de buscar una estona per gaudir del nostre temps d'evasió i d'oci.

Va anar a estudiar a Barcelona, havent passat per Lleida en l'etapa del batxillerat (al col·legi de la Sagrada Família). Els estudis d'economia eren nous a Barcelona, estudis molt poc femenins per l'època.¹ I, com ja ha manifestat en alguna ocasió, la professora Beneria, en tota la seva etapa formativa universitària no va tenir cap professora dona.

Es va llicenciar en ciències econòmiques per la Universitat de Barcelona (1959) en la primera promoció de la titulació. En els anys de formació, va viure la finalització de l'autarquia, la segona vaga dels tramvies a Barcelona (el 1957, durant les dues darreres setmanes de gener) i la gran fita històrica, per a la societat i l'economia espanyoles, del Pla d'Estabilització (1959), que va ser el fonament del *desarrollismo* dels anys seixanta.

En el curs següent (1959-1960) va anar a la London School of Economics, amb una beca, per cursar *non-degree work on European integration*. Explica la professora Beneria: "M'hi volia quedar, a Londres, però era molt difícil que m'allarguessin la beca. Llavors algú em va dir que per què no provava de demanar una beca Fulbright per estudiar un màster a la Universitat de Nova York (curs 1961-1962). En aquell moment, que una noia marxés als Estats Units era molt estrany."²

Abans del seu viatge a Nova York, l'estiu de 1961, va anar a França per fer un curs a la Summer School for European Studies, College de France, París, i, tal com comenta la

1. En el seu curs hi havia uns setanta homes i tres dones.

2. Op. citada Vilaweb.

mateixa Beneria, "França era un altre món. Aquí estàvem tan ficats dins el món franquista de la postguerra! Veure un noi i una noia fent-se un petó al carrer era insòlit, per a mi! França va ser un canvi molt fort: la llibertat cultural, de premsa..."³ I tantes coses noves.

La professora Beneria va aterrar al bell mig de la societat americana quan es trobava en un profund canvi polític (feia pocs mesos que era president John F. Kennedy), econòmic i social. Eren anys de fortes convulsions socials. Els anys seixanta van ser anys de lluita pels drets civils i de mobilitzacions contra la guerra del Vietnam (1964-1975), en què els campus universitaris van tenir un paper molt important, tant en la creació d'idees com en la d'un moviment pacifista d'acció no-violenta. El campus de Colúmbia va ser, en aquest sentit, molt significatiu. S'estava acabant l'Edat Daurada (els Trenta Daurats) del capitalisme, tant als Estats Units com a la resta de països desenvolupats.

En aquest context, la professora Beneria es va doctorar en el Departament d'Economia de la Universitat de Colúmbia (1975), a Nova York. La seva tesi, titulada *L'assignació de recursos a l'Educació. Espanya 1940-1972*, era una anàlisi sobre l'evolució del sistema educatiu espanyol durant l'època franquista.

En una entrevista concedida al periodista Josep Puigbó en el programa (*S)avis*, a l'octubre de 2015, Beneria afirma:⁴ "no volia fer una tesi sobre les dones, volia demostrar que el que feien els homes també ho podien fer les dones. En principi no hi ha res sobre les dones en la meva tesi doctoral, però com que ja m'interessaven totes les preguntes que feien les dones, sí que vaig recollir dades sobre els diferents nivells educatius, diferències de gènere..."

Va exercir la docència entre el 1975 i el 1987 a la Rutgers University (Nova Jersey). Prèviament, durant el curs acadèmic 1972-1973, havia estat docent d'economia a la Universitat Autònoma de Barcelona.⁵

3. Vilaweb (01/11/2016) <https://www.vilaweb.cat/noticies/lourdes-beneria-men-vaig-adonar-que-les-dones-treballaven-molt-pero-no-comptaven-a-les-estadistiques/>

4. 07/10/2015.

5. De Villota, Paloma (2019): "Lourdes Beneria y la economía feminista: a los 40 años de 'Reproduction, Production and the Sexual Division of Labour'", *Revista Economía Crítica*, pàgines 117-128.

Va ser la primera dona que va aconseguir una càtedra en el Departament de Planificació Urbana i Regional, encarregat de l'Àrea d'Estudis de Gènere, Feminisme i Sexualitat, de la Universitat de Cornell, a Ithaca (Estat de Nova York), càtedra que va ocupar en el període 1987-2010 (el nom d'Ithaca ens evoca utopia i llibertat, en totes les seves dimensions). Universitat a la qual continua vinculada com a professora emèrita.

Els seus àmbits de recerca, treball i reflexions han estat:

- L'economia del treball. La subestimació del treball de les dones. Els mercats de treball formals i no formals.
- La visió androcèntrica (l'home econòmic) de l'economia neoclàssica.
- La globalització i el desenvolupament a l'Amèrica Llatina. Ha denunciat que les polítiques d'ajustament estructural (PAE) dutes a terme als anys vuitanta i noranta en els països en desenvolupament van ser nefastes i van provocar més patiment i misèria, sobretot a les dones i als infants.
- L'impacte de la feminització de les migracions internacionals i els efectes de la crisi del 2008 sobre el mercat de treball i la precarització. Assenyala que el treball de les cures que realitzen les dones immigrants, per exemple, a Espanya, ha servit en alguns casos per substituir les dones espanyoles en l'esfera de la llar i com aquestes han pogut dedicar més temps a l'esfera de la producció.
- La problemàtica mediambiental. "Si no tenim planeta on viure, la resta de problemes deixaran de ser rellevants." Tema de molta actualitat per la cimera celebrada a Glasgow aquests últims dies.

La seva expertesa professional li ha permès col·laborar amb organismes internacionals, entre d'altres, amb l'Organització Internacional del Treball (1978-1979), a Ginebra, en la qual ha treballat sobre la divisió sexual del treball al Tercer Món en el programa *Dones rurals*. A partir d'aquesta col·laboració, va poder escriure l'article "Reproduction, Production and the Sexual Division of Labour", publicat a la revista *Cambridge Journal of Economics*.

Aquest article, segons indica Paloma de Villota, "és pioner a l'hora de marcar la ruta que cal seguir per incorporar la perspectiva feminista com a teoria crítica a l'anàlisi econòmica".⁶

En la seva prolífica activitat professional, la professora Beneria també ha col·laborat en diferents ocasions amb el Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona (UNIFEM), amb el Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) i amb l'Institut de les Nacions Unides per al Desenvolupament Social (UNRISD), entre d'altres.

Ha participat en més de dues-centes jornades i conferències científiques. També ha publicat més d'un centenar d'articles científics en revistes especialitzades i llibres com: *Mujer, economía y patriarcado durante la España franquista*. Editorial Anagrama: 1977.⁷

Permetin-me que m'aturi molt breument en aquest llibre, en què s'analitzen els efectes dels canvis en l'estructura econòmica (espanyola) generats pel desenvolupament capitalista (1940-1972). La tesi principal del treball és que la participació de la dona en la producció remunerada al llarg de tot el període s'ha vist molt influenciada pels canvis en les condicions econòmiques.

Indica la importància de distingir entre: l'esfera del marc familiar i l'esfera del treball remunerat.

La dona està integrada en aquestes esferes i és necessari veure la important connexió que existeix entre les dues.

"L'examen i la comprensió clara d'aquesta connexió és essencial per arribar a una comprensió completa de l'opressió de la dona, ja que la seva situació en l'esfera domèstica condiona la que aconseguix en la societat [...] [de manera que] l'emancipació de la dona requereix no solament la superació de les estructures capitalistes, sinó també la d'un sistema patriarcal que li reserva una posició de subordinació a tots els nivells."

6. Op. cit. De Villota, Paloma (2019/119).

7. A la pàgina 5 s'hi fa l'aclariment següent: "Este trabajo se publicó por primera vez en *The Review of Radical Political Economics*, primavera 1976, bajo el título *Women's Participation in Paid Production Under Capitalism: the Spanish Experience*".

Cal recordar que som als anys setanta, quan aquests temes eren poc freqüents, per no dir inexistents, en l'acadèmia espanyola, i, per desgràcia, ho van continuar sent durant moltes dècades més.

També voldria destacar el llibre *Género, desarrollo y globalización. Una visión desde la economía feminista* (2018), que és una segona edició, escrita i ampliada amb la col·laboració de Günseli Berik i Maria S. Floro, d'una versió anterior (2003) en anglès. Es pot considerar un text líder en economia feminista global i, com escriu Randy Albeida (Universitat de Massachusetts), "[u]n compendi indispensable de les investigacions sobre gènere i desenvolupament i una anàlisi exhaustiva del pensament de l'economia feminista actual".

Per la seva trajectòria i implicació en la investigació i el desenvolupament de l'economia feminista, va ser presidenta de la International Association for Feminist Economics (IAFFE) (entre el 2003 i el 2004).

Després de la crisi del 2008, va mostrar el seu rebuig i indignació pel cost social i humà que va implicar. Per aquesta raó, va voler recuperar el concepte de *crims econòmics contra la humanitat*. És necessari anar a cercar els culpables de tant patiment, cosa que en la majoria dels països desenvolupats no es va fer, i, per descomptat, a Espanya tampoc. "El governs protegeixen els qui han provocat la crisi", comenta la professora Beneria en un article que va signar amb Carmen Sarasúa sobre aquesta qüestió.⁸

En aquests moments de la *laudatio*, és convenient remarcar unes paraules de la professora Beneria que sintetitzen molt bé la seva visió sobre els camps en què han d'interactuar els i les economistes i científiques socials: "És primordial posar en el centre de les nostres agendes els temes de distribució, desigualtat, ètica, medi ambient i, fins i tot, la mateixa naturalesa de la felicitat individual, el benestar col·lectiu i el canvi social. Una tasca urgent, per als i les economistes i científiques socials, és traduir aquests objectius més generals en polítiques i accions específiques."

8. *El País*, 29/03/2011.

Paraules que corresponen a un article seu, que és dels que han estat reproduïts més cops, "Mercados globales, género y el Hombre de Davos", publicat originalment a *Feminist Economics* (vol. 5, núm. 3, 1999) i reproduït en revistes i llibres compilats en diversos països.

La professora Beneria és considerada una de les millors especialistes en estudis d'economia i gènere vinculats al desenvolupament i la globalització. I, com assenyalava Carmen Castro García (Atlánticas, 2016), "és una de les grans pioneres economistes feministes que van optar per aplicar la teoria i crítica feminista a les anàlisis i efectes de l'economia ortodoxa sobre les condicions de vida de les persones, posant el focus d'atenció en les posicions socials de les dones i en l'evolució de la desigualtat de gènere".

La professora Beneria va escollir un camp poc conegut i, per a l'acadèmia, fins i tot poc important. És de justícia agrair a aquelles persones recercadores com la professora Beneria que s'han endinsat en terrenys poc segurs però molt importants per ajudar a conèixer millor la realitat social i econòmica que ens està tocant viure. Avui, per sort, aquestes qüestions no són tan esotèriques, però continuen sent necessaris grans esforços perquè siguin visibilitzades.

D'entre els molts premis i distincions que ha rebut per la seva trajectòria professional i personal, voldria destacar els següents:

- La Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya per la seva contribució a la recerca econòmica (2018) —el mateix any que la va rebre el nostre estimat rector i amic Joan Viñas.
- Premi Isabel de Villena, Comunitat Valenciana (2017).
- Medalla President Macià per la seva trajectòria laboral (2016).
- Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic atorgada pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (2002).
- Premi Alice Cook pels seus treballs relacionats amb les dones, concedit per la Cornell University (2000).

Professora Beneria, sobretot, no deixi de fer recerca i de difondre els seus treballs i reflexions. Necessitem el seu mestratge. Per a molts de nosaltres és una referent ne-

cessària per tenir una visió de l'economia amb ulls de dona. Molt diferent de la que ens transmeten insistentment els afalagadors del sistema.

Rector Magnífic, senyor Jaume Puy; secretària general i senyora Lourdes Beneria i Farré, ha estat per a mi un gran honor i un repte esbossar una *laudatio* que necessàriament ha estat massa breu. Ha estat meditada i desenvolupada des de la raó i la consideració dels fets, tal com correspon als imperatius de la universitat, però a la qual no he pogut deixar d'incorporar sentiments i idees que, en part i modestament, m'han estat suggerits per l'obra, la trajectòria i la dimensió personal de la nostra nova doctora.

Professora Lourdes Beneria i Farré, tinc l'honor de donar-li la benvinguda al claustre de doctores i doctors de la Universitat de Lleida, on vostè sap que és molt ben rebuda. Moltes gràcies per la seva saviesa, per la seva activitat, pel seu compromís i militància en defensa de les dones i dels pobles i per la seva coherència. Que aquesta feina continuï tan fructífera com fins ara.

Moltes gràcies.

ACTE DE DOCTORAT *HONORIS CAUSA*

DRA. LOURDES BENERIA FARRÉ

Moltíssimes gràcies,

Al Rector Magnífic Jaume Puy Llorens de la Universitat de Lleida, als vicerectors i autoritats acadèmiques i civils, membres de la comunitat universitària, familiars i amics que heu vingut avui, al Consell de Govern que ha escollit fer-me aquesta distinció i, sobretot, al professor Pere Enciso, per haver pres la iniciativa d'aquest acte, també al departament d'Economia Aplicada, per haver presentat la proposta, i al Centre Dolors Piera, per haver-hi donat suport.

Em fa il·lusió que la Universitat de Lleida em faci aquest honor, ja que no sols soc filla de la província, com ha dit el professor Enciso, sinó que Lleida capital va ser on vaig acabar el batxillerat, el 1954, després de tres anys d'internat al col·legi de la Sagrada Família. La veritat és que m'agrada molt tornar a Lleida, ara que ha canviat tant des d'aquells temps foscos del franquisme, i la Universitat ajuda molt al nou dinamisme de la ciutat i de la província.

NASCUDA A LA VALL DE BOÍ

Una de les preguntes que em fan els qui s'interessen per la meva trajectòria és com és que una noia nascuda a la Vall de Boí a finals dels anys 1930 va decidir anar tan lluny i es va embarcar professionalment en diverses universitats i programes internacionals, sobretot dels EUA, on vaig ser 40 anys.

Realment, haver nascut a Boí, ara ho sento com una experiència molt especial; no diria privilegiada, sinó com un segell d'identitat que marca de per vida. Quan jo vaig néixer, i fins a finals dels anys quaranta, la gent de la Vall vivia encara centrada bàsicament en una economia de subsistència. No teníem carretera i anàvem a cavall o a peu fins al Pont de Suert, on arribava el *cotxe de línia*, l'autobús que ens duia a la Poble de Segur, i

d'allí a Lleida o a Barcelona o altres llocs. Tardàvem hores per arribar a Lleida, un trajecte que ara és d'1 hora i 45 minuts, passant per la Ribagorça. Però jo no vaig veure cap cotxe ni cap vehicle motoritzat fins als sis anys, quan, per primera vegada, vaig agafar un autobús per anar a la Vall Fosca.

Aquesta pregunta que m'han fet tantes vegades m'ha dut a reflexionar sobre el procés mental que vaig seguir en anar traspasant els horitzons. Lleida capital ja va ser un pas important. Més tard vaig fer l'opció universitària, sobre la qual també m'han preguntat com és que m'hi vaig decidir, i la veritat és que vaig ser jo qui ho va decidir, i la meua família m'ho va deixar fer. En aquells moments no es valorava gaire aquesta opció per a una noia, perquè, en principi, l'objectiu d'una noia jove era "trobar xicot i casar-se" o "fer-se monja", sense donar prioritat a "fer carrera".

Per la meua part, no és que tingués els objectius sobre què volia fer gaire clars, però sentia atracció per una vida urbana i oberta en diferents direccions. He pensat molts cops que, de petita, algunes persones amb qui havia conviscut, i de la companyia de les quals havia gaudit, van tenir una influència, subtil però molt important, sobre com jo valorava el que em rodejava i sobre "què voldria fer quan fos gran". Recordo, per exemple, Mariano Maluquer, un enginyer que treballava amb la companyia elèctrica Riegos y Fuerzas del Ebro i que sovint s'allotjava a casa dels meus pares. Una persona sensible, educada i encantadora, que em dispensava una atenció especial que jo apreciava molt. Jugàvem a jocs de paraules, sobretot amb paraules del Pirineu, fent llistes de les diferències de pronunciació, expressions i accents entre els pobles de la Vall. Jo devia tenir 5-6 anys i ell, potser 30-35. Suposo que, d'alguna manera, em deixava guanyar —deixava que jo trobés més paraules que ell— i que devia gaudir de veure com el joc em feia feliç. Ho recordo com una experiència emocionant, que molt més tard vaig veure explicada en una revista americana de pedagogia sobre l'ús, molt positiu, de jocs de paraules en l'ensenyament. Aquell món de les paraules i del pensament que representava em va atreure.

També recordo escoltar les històries que contaven altres persones, turistes i excursionistes que venien a la Vall cada estiu. Em transportaven a altres mons i, d'alguna manera, em van fer conscient que l'estudi era una via per veure aquests mons i explorar-los.

Una altra pregunta que m'han fet sovint és com és que vaig decidir fer econòmiques, i, realment, la meva decisió no és cap exemple del que s'hauria de fer. Quan dubtava sobre quins estudis havia de seguir en acabar el preuniversitari, un dia vaig llegir al diari la notícia que s'obriria una facultat d'Econòmiques a Barcelona —aleshores només en tenia Madrid. I, pensant en el que era l'economia, se'm va ocórrer que estudiar-la m'ajudaria a entendre la diferència entre capitalisme i socialisme, que no tenia gaire clara, i, d'aquesta manera, em vaig matricular a la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona, amb la primera promoció, d'una seixantena de nois i tres noies.

Els meus interessos intel·lectuals i acadèmics des d'aleshores naturalment van passar per moltes etapes. A Barcelona hi vaig adquirir els elements bàsics d'economia, sense gaire convenciment sobre el que feia. Teníem mals professors, excepte alguns d'exceptionals, com, per exemple, l'historiador Jaume Vicens Vives, que era fantàstic tergiversant la història que havíem après, per exemple, dels Reis Catòlics.

No us explicaré la història llarga que, al final, em va dur al programa de doctorat de la Universitat de Colúmbia, a Nova York, a la dècada de 1960, però sí que vull explicar que va ser en aquest programa que vaig aprendre les arrels de l'economia neoliberal que hem viscut aquestes darreres dècades, en què el capitalisme ens ha dut a la crisi climàtica i a un punt de possible autodestrucció com a sistema econòmic. Va ser a Colúmbia on vaig entendre millor el concepte d'*home econòmic* en una versió moderna, per contrast amb la que havia definit el gran economista Adam Smith en el seu llibre *La riquesa de les nacions*, publicat el 1776.

L'HOME ECONÒMIC

L'home econòmic és el concepte en què es fonamenta el capitalisme, un concepte bàsic que s'ensenya en la teoria econòmica, en la microeconomia neoclàssica de gairebé totes les facultats d'economia d'arreu del món. I quan dic "arreu del món", vull dir també a la Xina, que, malgrat que es diu comunista, des del 2010 també utilitza, a totes les seves facultats, aquest concepte tan bàsicament capitalista. Per a Adam Smith, l'home econòmic és el petit emprenedor individualista que maximitza els seus beneficis a través de la mà invisible d'un mercat lliure i competitiu. Amb la seva conducta, contribueix

automàticament al creixement econòmic del país i ajuda a maximitzar la renda nacional, el PIB i la riquesa de les nacions. Realment, el capitalisme ha estat un sistema econòmic molt dinàmic, centrat en el creixement, i, malgrat les seves crisis periòdiques des que va aparèixer, ha contribuït d'una manera molt substancial al creixement de les economies del món, tot i les diferències enormes entre països.

Però els petits emprenedors d'Adam Smith ja no tenen el mateix paper, ja que els grans protagonistes de la dinàmica de les economies actuals són les grans empreses, els monopolis i els oligopolis de l'economia global. Són aquests els qui maximitzen els seus beneficis i imposen les seves condicions, en lloc del mercat lliure d'Adam Smith.

Per altra banda, també ens referim a l'home econòmic com a aquell qui es mou, predominantment, per motius econòmics i egoistes, els quals impregnen les nostres societats. Durant les darreres dècades de capitalisme neoliberal, l'home econòmic s'ha imposat sobre altres valors i objectius socials que havíem heretat, com els representats per l'esquerra i els valors de la solidaritat. Recordo molt bé quan, a finals dels anys vuitanta i començaments dels noranta, tots els meus estudiants als EUA de cop volien anar a les escoles de negocis. Eren els *yuppies*, que estaven influïts per la nova incidència de l'home econòmic. A Espanya i a Catalunya, aquesta transformació es va produir més tard, però, certament, va arribar amb el model neoliberal. I, ara, davant de la crisi del capitalisme de la qual tots parlem, ens preguntem si el concepte i les accions d'aquest home econòmic són anacròniques. I a mi m'agradaria argumentar que realment ho són.

Teòricament, la versió moderna de l'home econòmic d'Adam Smith és la de l'escola de capital humà, una tendència dins de l'economia que, bàsicament, va néixer a la facultat d'Econòmiques de la universitat de Colúmbia, amb gent com Gary Becker, que va ser Premi Nobel d'Economia el 1992, i Jacob Mincer, que després va anar, juntament amb Becker, a la famosa Escola de Chicago. Són els qui nosaltres vam tenir de professors en un moment en què l'escola de capital humà començava a tenir influència. Ens explicaven que totes les decisions humanes estan influenciades per l'economia, un procés —els agradava subratllar— de "racionalitat econòmica": des de les decisions sobre amb qui casar-se fins a les d'invertir en educació, passant pels nivells de participació laboral d'homes i dones.

Tot això explicat amb models matemàtics elegants i seductors, que entusiasmaven els estudiants de doctorat i els proporcionaven projectes de tesis doctorals.

A mi, aquests models no em convencien. Rebutjava la idea que totes les nostres accions fossin governades per la racionalitat econòmica. Recordava quan el poble de Boí, als anys seixanta, va decidir continuar pagant i mantenint el cabrer que cada matí treia a pasturar totes les cabres del poble malgrat que, amb l'arribada de la carretera als pobles de la Vall, ja no era viable tenir cabres. Seguint criteris de racionalitat econòmica, era més *raonable* o *econòmicament racional* desfer-se de les cabres, però el poble va decidir mantenir el cabrer fins que va morir. Havia guanyat la *solidaritat* sobre la *racionalitat econòmica*, i a mi em semblava que havia estat una bona decisió. Igualment, em costava acceptar el concepte *capital humà*, ja que hi veia molt més que inversió, en el procés d'adquirir una educació. Els meus professors el reduïen a un acte purament econòmic.

En tot cas, aquests models es van imposar no sols a Colúmbia, sinó també a totes les facultats d'econòmiques dels EUA i —amb el temps— a tot el món. Aquí van començar a arribar cap als anys vuitanta, sobretot amb els economistes que havien fet el doctorat a la Universitat de Minnesota, que són coneguts com els "minnesots". Com als EUA, han obtingut un prestigi merescut, malgrat l'exclusivisme que han practicat a les facultats d'economia. Són els economistes ortodoxos que representen millor el model neoliberal i que els estudiants de doctorat de Colúmbia dels anys seixanta vam veure néixer. Aquest model de *racionalitat econòmica* i de creixement sense límits és el que ara està amenaçat, perquè ha arribat —com ja sabeu— a uns límits insostenibles a causa dels problemes del medi ambient i el canvi climàtic.

És per aquesta raó que voldria argumentar que *l'home econòmic* és un anacronisme. La idea que contribueix a la maximització del creixement econòmic dins d'un mercat competitiu era molt acceptable i benvinguda en els temps d'Adam Smith, dels començaments del capitalisme. Semblava que els recursos de la terra, com el carbó i el petroli, eren il·limitats a l'hora de posar-los al servei de la producció i de les necessitats de creixement, però, dos segles i mig més tard, el panorama es veu molt diferent.

El canvi climàtic i la pandèmia ens han obert el ulls davant els problemes del creixement descontrolat. Per exemple, ja acceptem menys les excuses per no descarbonitzar l'economia. I sentim la urgència de posar fi a productes com el carbó i el petroli, que són la gran font de les emissions de gasos a l'atmosfera. Les grans petrolieres internacionals per fi comencen a calcular quants anys els queden de vida per arribar al punt de producció zero.

Per altra banda, aquesta crisi ens ha recordat amb molta insistència els problemes del consumisme, els excessos de béns que comprem i llencem com si això no tingués conseqüències. Les fotografies de plàstics i altres objectes atrapats als fons i en moltes parts dels nostres mars i oceans ens fan esgarrijar, i la desaparició de plantes i altres tresors aquàtics ens fa sentir impotents. El problema de les deixalles al món té un gran impacte ambiental, que destrueix els recursos naturals i altera les condicions de salut d'allà on es desenvolupa la vida. Tots els sectors productius contribueixen a aquesta destrucció, però vull mencionar particularment la indústria tèxtil, ja que ens toca de prop a totes i tots, com una de les més contaminants del planeta, amb impactes ambientals molt destructius. Per exemple, s'estima que la producció tèxtil, amb els productes de tints i acabats, és responsable del 20%, aproximadament, de la contaminació de l'aigua al món. Només a la UE les estimacions ens diuen que, l'any 2017, es van utilitzar 266.000 milions de metres cúbics d'aigua, i que per fabricar una camisa de cotó es necessiten 2.700 litres d'aigua dolça, suficients per satisfer les necessitats d'aigua potable d'una persona durant dos anys i mig. La bona notícia és la directiva europea que imposarà el reciclatge de la roba no venuda i farà disminuir les enormes quantitats de deixalles.

Arribem a les mateixes conclusions amb relació a molts dels productes que els canvis tecnològics han fet accessibles per a molta gent. El consumisme de renovar i comprar ens ha dut a nivells crítics de deixalles!

I a la província de Lleida tenim el problema dels purins. Les entitats ecologistes reporten dades de l'Agència de Salut Pública de Catalunya en el sentit que s'han detectat 139 municipis amb concentracions elevades de nitrats a la xarxa d'abastament d'aigua potable i que han obligat a clausurar pous i a invertir en nous sondejos o a connectar

amb altres xarxes d'abastament, amb importants costos per a l'administració pública. Tot això segur que molts de vosaltres ho sabeu millor que jo.

Us preguntareu què tenen a veure aquestes reflexions amb l'home econòmic de la teoria econòmica. Clarament ens haurien de fer qüestionar la utilitat dels seus instints de maximització dels beneficis i del creixement econòmic. La finalitat de produir amb la màxima eficiència, maximitzar els beneficis i fer créixer el PIB —finalitat que semblava molt lloable en els temps d'Adam Smith—, ara, en aquesta crisi del capitalisme, resulta molt qüestionable. Les facultats d'economia n'haurien de prendre nota. Haurien de substituir el concepte d'home econòmic pel de dona solidària o home solidari al cor dels seus models. Estem entrant en un nou paradigma ecològic, en què sabem que els humans hem abusat de la natura, i és hora que la restaurem i la cuidem.

FEMINISME I L'ECONOMIA DE LES CURES

Canviant de tema, voldria parlar de la influència important del feminisme en el meu treball. El doctorat a Colúmbia va coincidir amb l'aparició de la segona onada de feminisme, que va canviar els meus objectius. No va ser d'una manera ràpida, ja que és veritat que vaig decidir no escriure la tesi doctoral sobre la participació laboral de les dones a Espanya —tal com m'havia suggerit el meu director de tesi. Però, amb el temps, l'estudi de com la desigualtat de gènere està instal·lada en totes les societats a través de pràctiques patriarcalcs opressores va ser una qüestió molt important per al meu treball. Una estada a l'OIT, a Ginebra, els anys 1978 i 1979, dirigint un programa sobre dones rurals en països en desenvolupament, em va ajudar a investigar com era possible que en totes les societats i continents fossin les dones les persones encarregades de cuidar la seva família —treballant molt sense cap remuneració—, mentre que els homes es dedicaven a les feines remunerades del mercat.

No era jo l'única que es preocupava per la qüestió, ni la primera. Ja l'economista americana Margaret Reid, en el prefaci del seu llibre sobre l'economia domèstica, publicat el 1934, havia escrit que "l'economia domèstica és una part integral del sistema econòmic". També als anys setanta va tenir lloc l'anomenat "debat sobre el treball domèstic", primer a Europa i més tard als EUA. Però els vuitanta van ser d'una intensificació en l'estudi

de l'economia domèstica. Per la meua part, atès que l'OIT és l'organisme de l'ONU que s'ocupa de les estadístiques laborals arreu del món, em vaig preguntar ben aviat sobre la subestimació del treball de les dones en les estadístiques laborals. Ho vaig veure clarament en un viatge d'investigació al Marroc, l'any 1987. Segons les estadístiques oficials, la participació laboral de les dones era d'un 7-8%, i la dels homes, d'un 70-80%. En arribar al poble de Xauen i visitar-lo, un llogaret turístic del nord-oest, vaig tenir una sorpresa. Pels carrers vaig veure com les dones treballaven com formigues: duien al cap la pasta de pa per coure-la al forn del poble, roba per rentar al barranc del riu, llenya per cremar al foc de casa..., i moltes anaven envoltades pels fills, petits i no tan petits. Els homes estaven asseguts al davant de les seves botigues, ja que era novembre i no hi havia turistes.

De cop, em vaig adonar que les estadístiques laborals ens enganyaven en no captar el treball de les dones, i no sols el de les del Marroc, sinó el de les d'arreu del món. El treball domèstic de les dones no comptava a les estadístiques nacionals! En tornar a Ginebra, la idea de millorar les estadístiques es va convertir en una obsessió, malgrat que, en suggerir als meus col·legues que el projecte s'havia de tirar endavant, no sempre vaig rebre l'enhorabona: al contrari. Vaig escriure un parell d'articles sobre la qüestió que van tenir molta difusió. Coincidint amb l'interès creixent sobre les dones i el feminisme, m'havia ficat en un assumpte que ha crescut per la seva importància fins als nostres dies. Durant els anys vuitanta i la primera part dels noranta, es van difondre els debats i els estudis sobre aquest projecte de comptabilització. Però no va ser fins a la conferència de les Nacions Unides a Pequín del 1995 que el projecte va quedar més consolidat.

Aquesta conferència va ser la gran afirmació dels drets de les dones i de l'agenda feminista des de moltes dimensions, incloent-hi el reconeixement del treball domèstic, malgrat que en aquell moment no es parlava gaire del treball de les cures, que ara és a primera fila. I és en aquesta qüestió que em voldria aturar ara, ja que hi veig un continuum entre les tasques de recollir estadístiques a què ens vam dedicar als vuitanta (i encara en recollim!) i les polítiques macroeconòmiques que hem de seguir ara.

Economia de les cures és un concepte relativament nou que l'economia feminista va introduir als noranta als Estats Units i que s'ha anat divulgant ràpidament per molts

països. Va ser el llibre de Nancy Folbre *Qui paga pels petits*, publicat el 1993, el que va introduir el concepte per primera vegada. Folbre definia les cures com “la càrrega més gran que duen les dones i no els homes en el terreny microeconòmic i macroeconòmic”. L'augment d'aquestes càrregues les connectava amb els enormes canvis que el procés de desenvolupament econòmic estava introduint en tots els països: l'accés de les dones al mercat de treball, la davallada de la fertilitat i l'increment de la despesa social pública, canvis que s'han intensificat des que el llibre va ser escrit.

El concepte d'economia de les cures es va difondre ràpidament dins del feminisme —als EUA i, una mica més tard, a casa nostra i a Europa. Jo diria que a Catalunya i a Espanya es va estendre durant les dues darreres dècades, però més intensament encara com a conseqüència de la crisi del 2008 i, sobretot, de la pandèmia durant aquest any passat. Sabem que la Covid ha tingut unes conseqüències molt negatives per a les dones a tot el món, conseqüències que van posar en evidència les desigualtats de gènere quant a les cures i els problemes laborals. Des del maig del 2020 han aparegut estudis que evidencien la intensificació dels problemes de violència domèstica, l'increment del treball domèstic i els problemes de conciliació, la desocupació, la manca d'ingressos en moltes llars i l'increment de la pobresa, sobretot de les dones i als països més pobres.

En conclusió, l'expansió de la pandèmia ha presentat un repte a casa nostra i a la comunitat global que mai no havíem vist tan clarament. Ha posat en relleu la importància de les cures a tots els nivells: en el treball de les famílies, amb relació a les dificultats de la supervivència diària, en el sector sanitari i en els treballs essencials, amb relació a les poblacions envellides, etc. De cop, hem vist que les cures són al centre de l'economia, en tant que representen unes activitats sense les quals la supervivència es fa molt difícil.

A més, hem anat veient no sols la importància de les cures, sinó també que s'està acceptant més clarament que el sector de les cures, o una part important d'aquest sector, sigui progressivament públic. És una qüestió que aquest any ha estat molt discutida, per exemple, als EUA, on no tenen un sistema públic de sanitat com el nostre, excepte el que parcialment va crear Obama, l'*Obamacare*. Ni tampoc tenen un sistema d'escoles bressol, malgrat que cada cop en necessiten més, a mesura que la participació laboral de les dones s'iguali a la dels homes. No és d'estranyar, per tant, que la qüestió s'hagi

portat a col·lació durant la pandèmia. Per exemple, el *The New York Times* del 14 de maig d'aquest any va publicar un article molt extens sobre com la cura d'infants ha esdevingut un assumpte econòmic. L'article parla precisament del llibre de Folbre i de com, fins que el va escriure, els economistes (majoritàriament homes) no havien vist la cura d'infants com un fet econòmic digne de ser estudiat perquè les dones se n'ocupaven "per amor als fills i a la família". Per tant, no es veia com una qüestió important que els economistes haguessin de tractar.

Però aquesta visió tradicional de l'economia és ara un assumpte candent. Durant la pandèmia, el tancament d'escoles i de guarderies va dur els pares a unes tensions insuportables. Als Estats Units, un informe oficial va estimar que deu milions de pares –sobretot mares– van haver de deixar la feina, i que van augmentar les pressions derivades de la pandèmia sobre tota la família, però també sobre els llocs on treballaven, amb conseqüències negatives per a l'economia. Ens hem adonat que la cura dels infants –i la dels malalts i la gent gran– és essencial per a una economia que funcioni –igual que els sistemes de transport o les xarxes elèctriques. És part de la infraestructura humana, tal com diu l'economia feminista des de fa anys.

A Catalunya i a Espanya s'està acceptant més i més que les cures són un sector fonamental per al funcionament de les nostres vides i de la societat, i que el sector públic ha de desenvolupar un paper bàsic en la seva organització, funcionament i finançament –tan bàsic com en el cas de les escoles i els hospitals. És una qüestió d'"absoluta prioritat", ha dit un portaveu del Govern, discutint els fons europeus Next Generation. Però tenim encara molta feina a fer com a país, comunitats autònomes, ciutats, municipis i pobles!

Esperem que aquesta feina es faci aviat i que aquesta sigui una conseqüència positiva de l'economia postpandèmica!

Moltes gràcies!

DISCURS DE CLOENDA

MGFC. SR. JAUME PUY LLORENS

Em plau adreçar a tots els assistents unes paraules.

Cada vegada pren més força la idea que les qüestions de gènere són la principal revolució cultural de les darreres dècades. I és que és evident que aquestes qüestions han penetrat de forma clara en la nostra societat més prospera, que mostra en aquests moments una gran sensibilitat en aquest terreny. La revolució feminista és una revolució intel·lectual que està transformant les relacions humanes, l'educació, l'economia i els valors socials.

Mentre que el sexe pertany al domini de la biologia, és a dir, fa referència a les diferències biològiques entre l'home i la dona, el gènere és el que diferencia els homes de les dones en les relacions socials. Les relacions socials construeixen rols diferents per a dones i homes (per als nens, les joguines bèl·liques; per a les nenes, les nines). El que socialment s'espera dels homes i de les dones, els valors que es promouen per als uns i per a les altres, i les responsabilitats o les activitats que se'ls assignen són diferents. Aquestes diferències se solen convertir en jerarquies i, generalment, situen les dones en una situació de desavantatge pel que fa al gaudi de drets, com ara la llibertat d'actuar i de ser reconegudes per participar plenament en el desenvolupament econòmic, social i polític, i per prendre decisions sobre les pròpies circumstàncies i condicions. Són aquestes diferències allò que anomenem "desigualtats de gènere".

I encara que la igualtat entre persones sigui un vell objectiu, moltes d'aquestes desigualtats de gènere ens passen desapercebudes, no en som conscients, atès que les hem conegut sempre així, i han calgut el moviment feminista, d'una banda, i la recerca i els recercadors amb mirada de gènere, de l'altra, per posar-ho negre sobre blanc i lluitar per corregir-ho en el paradigma dominant.

L'adopció de la perspectiva de gènere manifesta la voluntat d'aconseguir la igualtat plena, real i efectiva entre homes i dones.

El Reial decret llei 6/2019, que modifica la llei d'igualtat de 2007, estableix: "El dret a la igualtat de tracte entre dones i homes ha de suposar l'absència de tota discriminació, directa o indirecta, per raó de sexe." I afegeix: "En aquest sentit, els poders públics estan obligats a adoptar mesures específiques a favor de les dones quan hi hagi situacions patents de desigualtat de fet respecte dels homes."

Vull fer notar aquí aquest darrer paràgraf del preàmbul d'aquesta norma, que obliga, per aconseguir la igualtat, a aplicar polítiques de discriminació positiva, és a dir, a introduir criteris destinats a revertir la desigualtat estructural que pateixen les dones per assolir la igualtat d'oportunitats. Això, que s'anomena "equitat de gènere", significa que es dona un tracte diferenciat a dones i homes per compensar el desequilibri històric i social que impedeix a les dones participar activament, i de la mateixa manera que els homes, en el desenvolupament de les societats.

La revolució feminista i les qüestions de gènere són, doncs, un assumpte de drets humans i una condició de justícia social. Com diu Chimamanda Adichie en el seu llibre *Todos deberíamos ser feministas*, ser feminista no és només cosa de dones. En el mateix sentit, Silvia Federici, un gran referent del moviment feminista internacional, afirma: "La violència contra les dones és un problema, sobretot, dels homes, i per això els homes s'han de responsabilitzar, mobilitzar. Si no es mobilitzen perpetuen la violència contra les dones i la infància."

La universitat, com a element transformador de la societat, palanca de progrés i de transmissió de valors, principis i coneixements i generadora d'oportunitats amb criteris d'igualtat, ha de ser sensible a les qüestions de gènere. La igualtat de gènere en el sistema universitari ha esdevingut un indicador d'excel·lència de la comunitat universitària. És més, la societat no corregirà l'esclatxa de gènere si no ho fa la universitat.

És doncs un compromís d'una universitat que vol posar les persones al centre i ser excel·lent:

- Proveir formació en temes de gènere per a tots els titulats universitaris
- Corregir biaixos de gènere en la docència i la recerca

- Corregir biaixos de gènere en l'accés a les titulacions universitàries
- Corregir biaixos de gènere en la vida acadèmica del PDI, estudiants i el PAS

Per portar a terme aquestes tasques, les universitats, i la UdL en particular, s'han dotat d'unitats i plans estratègics d'igualtat. La UdL va crear el Centre d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de les Dones Dolors Piera, que ha esdevingut la unitat d'igualtat de la universitat i que enguany ha celebrat el seu 15è aniversari. Amb el seu impuls, s'han elaborat dos plans d'igualtat d'oportunitats i ens hem dotat, entre altres instruments, d'una declaració de tolerància zero envers la violència i l'assetjament per raó de gènere.

La Llei 17/2015, del Parlament de Catalunya, d'igualtat efectiva de dones i homes, és pionera a l'hora d'exigir a les universitats la inclusió de la perspectiva de gènere per a l'acreditació i la verificació dels seus graus i postgraus.

Només si garantim que els titulats universitaris tenen formació en qüestions de gènere tindrem oportunitat d'incidir en la transformació social que les qüestions de gènere promouen. Així, la UdL ha introduït una competència transversal de perspectiva de gènere per a totes les titulacions orientada al desenvolupament d'un raonament crític i un compromís amb la pluralitat de la societat actual, des del respecte als drets fonamentals, a la igualtat i a la no-discriminació.

Introduir la perspectiva de gènere en la docència i en la recerca vol dir fer justícia amb les dones. Una societat justa i equitativa ha de reparar la memòria històrica de les dones, perquè precisament la seva invisibilització ha estat un dels obstacles que les han acompanyat al llarg del temps. Hi ha hagut moltes dones que s'han dedicat a diferents camps del saber, però s'ha ocultat la seva contribució perquè s'ha prescindit d'elles, se les ha relegat a un àmbit subaltern o el seu treball ha estat atribuït als homes. Ben coneguts són el cas de Lisa Meitner, científica austríaca que va formar part de l'equip que va descobrir la fissió nuclear, un èxit pel qual el seu amic i col·laborador Otto Hahn va rebre el Premi Nobel de Química, guardó del qual la científica no va poder gaudir en quedar exclosa com a coautora del treball publicat amb els resultats de les seves investigacions. O Rosalind Franklin, la desconeguda descobridora de l'ADN, la recerca i les dades de la qual van servir a James Watson i Francis Crick i al seu col·lega Maurice

Wilkins, del King College de Londres, per guanyar el Premi Nobel de Medicina el 1962, sense cap reconeixement per a ella.

El biaix de gènere en la recerca es veu agreujat per actors tan diversos com la Covid, com ha posat en evidència un article publicat a *Nature* per investigadors nord-americans i que mostra, a partir de l'estudi de 4 plataformes de *preprints*, que, a l'abril i al maig de 2020, els articles presentats a revisió amb una dona com a primera autora van disminuir tant per comparació als dos mesos anteriors com als mateixos mesos de l'any anterior.

Corregir biaixos de gènere en l'accés a les titulacions universitàries vol dir revisar, d'una banda, l'accés a les titulacions STEM, enginyeria, informàtica i altres carreres més tècniques o científiques, en què els homes són majoria, però també corregir el biaix de gènere en ciències de la salut o en educació, en què les dones són majoria. A la UdL, només el 13% dels estudiants de l'EPS són dones, mentre que a medicina suposen el 74%, i a la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social, el 80%. L'elecció dels estudis està condicionada pel rol social que les persones desenvolupen i condiciona la seva posició i salari futurs. Mentre no es corregeixin aquest biaixos en l'àmbit universitari, els seguirem reproduint en el món laboral.

Corregir biaixos de gènere en la vida acadèmica del PDI, estudiants i el PAS vol dir vetllar per l'erradicació de la bretxa salarial, facilitar la conciliació i la corresponsabilitat en la vida laboral i familiar, impulsar mesures per erradicar l'assetjament sexual en els àmbits laboral i estudiantil i evitar la discriminació per raons de gènere o d'orientació sexual que afecta persones que formen part de la nostra comunitat universitària.

No pot ser que, actualment, l'edat d'estabilització del professorat a la universitat espanyola sigui, de mitjana, superior als 40 anys. Això és especialment lesiu per a les dones, ja que les obliga a competir en la carrera científica en una etapa en què estan sotmeses a pressió per la criança.

També hem de corregir el fet que la presència masculina sigui més elevada en les més altes categories professionals i en els òrgans de govern i de màxima responsabilitat, tot i que, en aquest aspecte, em plau comentar que, en l'estudi de la Xarxa Vives que es va

publicar la setmana passada, la UdL té una posició de lideratge entre les 22 universitats de parla catalana de la Xarxa en alts càrrecs de gestió ocupats per dones.

Però no està tot fet. Hi ha molt camí per córrer. No n'hi ha prou de complir la llei. No es tracta de complir-ho perquè ho diu la llei. Es tracta d'estar amatents a aquest problema de justícia social. I aquest acte d'investidura d'*Honoris Causa* s'emmarca en aquesta actitud proactiva que volem per a la nostra universitat i que dona plenament sentit a l'acte d'avui.

Lourdes Beneria encarna un referent clar per a moltes dones que, al llarg de les darreres dècades, han obert camí cap a la igualtat d'homes i dones en l'àmbit social.

Ha estat una recercadora pionera en la comprensió dels biaixos de gènere i, tal com s'ha comentat en la *laudatio*, una de les millors especialistes del món en economia i gènere. Lourdes Beneria, pionera en l'economia feminista, s'ha preocupat d'analitzar des de la funció social de les dones, el seu rol en la reproducció i en les tasques domèstiques, l'explotació laboral, la violència de gènere, l'especulació i els desnonaments injustificats fins a l'efecte que les relacions econòmiques internacionals en el món global, el deute dels països en desenvolupament i les polítiques d'austeritat i d'ajustament estructural tenen sobre les desigualtats de gènere.

Es mostra crítica amb els models econòmics clàssics i neoclàssics, en què es tracta de maximitzar els beneficis sense preocupar-se del fet que els recursos naturals són cada cop més escassos. Critica el consumisme desenfrenat que no repara en l'impacte que té sobre la Terra, ja que la supervivència dels éssers vius, de la mateixa natura i del nostre planeta està en qüestió, i es mostra més partidària de l'organització de la producció al voltant de les necessitats de les persones que al voltant de la maximització del guany individual.

Tot i que escoltem reiteradament que els canvis es donen de manera vertiginosa, els canvis en la història, en els valors socials o en la cultura semblen més lents. És cert, però per això mateix no hem d'esperar més temps per reaccionar. La nostra Universitat vol ser un referent perquè la transformació comenci ara mateix.

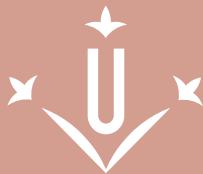
Sabem que, com a societat, encara hem de recórrer un llarg camí per modificar les estructures i el sistema econòmic i els patrons culturals que ens modelen, i, en aquest desafiament, l'accés igualitari de les persones a l'educació no discriminatòria i de qualitat és un pas fonamental per canviar el paradigma de l'actual sistema educatiu, que reforça les iniquitats socials i de gènere.

Vull aprofitar aquest acte per tenir també un record especial —i retre'ls homenatge— de tantes dones i homes que, generació rere generació, i des de l'anonimat, han lluitat i lluiten per un món més tolerant, igualitari i respectuós amb les persones... Voldria també que fos un acte de reparació cap a les dones de les nostres contrades que, per molts motius, però també per les desigualtats de gènere, no van poder estudiar. Aquest, entre molts d'altres, és el cas de la meva mare, que, tot i ser filla d'una casa pairal catalana, no va poder estudiar en aquell context històric perquè era dona. Avui tindria 90 anys. Elles mereixen tenir com a doctora *Honoris Causa* d'aquesta universitat la doctora que acabem d'incorporar avui. N'estarien orgulloses.

Agraïxo a la doctora Lourdes Beneria haver acceptat formar part del nostre claustre de doctors i doctores; al Departament d'Economia Aplicada de la Facultat de Dret, Economia i Turisme la seva proposta d'investidura; al professor Pere Enciso l'excel·lent *laudatio*; al Centre d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de les Dones Dolors Piera el seu treball al llarg d'aquests anys; al personal de les unitats de la UdL la seva col·laboració en l'organització de l'acte, i a la Coordinadora de Compromís Social, Igualtat i Cooperació haver liderat aquestes àrees amb gran sensibilitat a casa nostra.

Desitjo que la nostra aportació a través de l'educació ajudi a construir una societat que, fonamentada en l'ètica dels drets humans, incentivi les relacions igualitàries i de respecte entre homes i dones.

Moltes gràcies per la seva assistència.

Universitat de Lleida